

M E D L E M S B L A D F Ö R J O H A N N O R D L A N D E R - S Ä L L S K A P E T
N R 1 / 1 9 8 0 Å R G Å N G 1

O K N Y T T

"Förbi och genom lägdorna går en slingrande väg och på den en fjällbogumma som varit hos handlarn. Hon bär en näfverkont och sticker på en grå långstrumpa under marschen utan att stappla. - - - Du skall se henne skynda mera vid somliga ställen i skogen. Där vet du då att vittror bo och oknytt är framme." (Pelle Molin, Gamla Ådalen, i: Saml. skrifter, 1964, s. 317).

Att finna ett bra namn på ett litet medlemsblad för Johan Nordlander-sällskapet är inte så lätt. OKNYTT betyder enligt Johan Nordlander i det gamla Multråmålet 'något övernaturligt, skrömt'. Också Pelle Molin var barnfödd i Multrå. Men ordet har en mycket vidare spridning. Hembygdsforskaren Pehr Stenberg skrev t.ex. redan 1804 i sin ordbok över Umemålet 'oknytt 'spökeri' (af o priv. och mån af knyta)". J. E. Rietz' dialektlexikon från 1867 har belägg från flera landskap i mellersta Sverige upp till Ångermanland, och Svenska Akademiens ordbok (SAOB) har funnit oknytt i litteraturen från 1753 till 1948, bl.a. hos stockholmare Sigfrid Siwertz. Ordet oknytt's ursprungliga innebörd (etymologi) är osäker. SAOB menar att ordet är bildat av det negativa prefixet o- och det dialektala adjektivet knytt 'tyst, prydlig, vacker', men många norrlänningar skulle nog liksom Pehr Stenberg hellre uppfatta det som sammansatt av den nekande förstaveln o- och en dialektal verbform knytt 'knutet'. Verbet knyta böjdes nämligen ursprungligen svagt: knyta, knytte, knytt. Så gjorde också byta, fastän det nu tenderar att böjas starkt (böt i st. f. bytte). Med oknytt kan alltså jämföras dels de norrländska termerna fyrknytt och sexknytt om timmerbyggnader med fyra resp. sex knutar och dels obytt 'ouppklarat', som är bekant från bl.a. norrländska folkmål, t.ex. Multrå: "Int ha vi na obytt, int".

Vilket språkhistoriskt ursprung oknytt än må ha är det alltså uppenbart att dess underliggande betydelse på många håll i Norrland uppfattas såsom 'oknutet'. Det som inte är ordentligt fastknutet eller fastpålat eller gravlagt har enligt folktron en

benägenhet att gå igen och spöka.

Såsom namn på vårt medlemsblad syftar OKNYTT ju på att innehållet i denna anspråkslösa publikation inte är definitivt och avklarat utan att vi kommer att gå igen med frågor, uppslag och hugskott, antingen det rör gammal övertro eller andra intressanta ämnen i norrländsk hembygds- och kulturforskning. Ett exempel på sådana bidrag är just denna inledningsartikel. Jag skulle inte bli förvånad om den lockar fram tillägg och gemälen från våra medlemmar.

Karl-Hampus Dahlstedt

M E D L E M S F Ö R T E C K N I N G

Sekreteraren har meddelat att följande personer den 1 januari hade inträtt som medlemmar i sällskapet. (S) markerar ständigt medlemskap.

Thorsten Andersson, Uppsala

Bengt Audén, Umeå

Kenneth Awebro, Uppsala

Gunnar Balgård, Umeå

Evert Baudou, Umeå

Tommy Berg, Umeå

Cuno Bernhardsson, Umeå

Kurt Boberg, Umeå

Willy Bohlin, Umeå

Birgitta Bruno, Örnsköldsvik

Margret Bylund, Myckelgensjö

Louise Bäckman, Solna

Gunnar Dahlqvist, Björna

Karl-Hampus Dahlstedt, Umeå (S)

Lars Dahlstedt, Härnösand

Dialekt- och ortnamnsarkivet,
Göteborg

Lars-Erik Edlund, Umeå (S)

Erik Ehn, Sundsvall

Katarina Ek-Nilsson, Härnösand

Sture af Ekenstam, Hemavan

Arne Eklund, Tärnaby

Elsi Ekstedt, Umeå

Roger Engelmark, Umeå

Nils Ericsson, Järna

Tom Ericsson, Umeå

Karin Eriksson, Umeå

Karin Ferry, Umeå

Phebe Fjellström, Umeå

Bertil Flemström, Uppsala

Sigurd Fries, Umeå (S)

Per Frånberg, Umeå

Ansgar Grundström, Umeå

Nils Hallan, Dragvoll, Norge

Åke Hansson, Umeå

Rolf Hedquist, Djäkneboda, Bygdeå

Lars Hellberg, Uppsala

Lars Helleberg, Härnösand

Torsten Hellström, Skureå, Sidensjö

Olof Hogling, Södertälje

Gösta Holm, Lund

Karl Axel Holmberg, Uppsala

Barbro Holmgren, Umeå

Mimmie Höijer, Norrbyn, Hörnefors

Barbro Hörnström, Norsborg

Harald Johansson, Umeå

Bengt R. Jonsson, Solna

Karl Jonsson, Örnsköldsvik

Åke Jonsson, Umeå

Karin Juhlin-Dannfelt, Alnö

Margareta Källskog, Uppsala

Carl Hjalmar Lidblom, Härnösand

Else Britt Lindblom, Gammelstad

Kjell Lundholm, Gammelstad

Ingrid Lundin, Härnösand

Bo Lundmark, Funäsdalen

Lennart Lundmark, Umeå

Ada Marcusson, Härnösand

Ann-Christin Mattisson, Uppsala

Evert Melefors, Umeå

Karl Müller, Umeå

Tore Nilsson, Vännäs

Ingeborg Nordin Hennel, Sigtuna

Emil Nordlander, Fällsvik, Nordingrå

Anders Nordström, Björna

Erik Nylander, Bromma

Erik A. Nylander, Domsjö

Eivor Nylund Torstensson, Brunna (S)

Åsa Nyman, Sigtuna

Gunnar Nyström, Uppsala

Anna Greta Näslund, Solna

Roland Otterbjörk, Umeå

David Palm, V:a Frölunda

Gunnar Pellijeff, Uppsala

Bengt Pettersson, Umeå

Lennart Pettersson, Kiruna

Marie-Louise Pettersson, Uppsala

Magnus von Platen, Umeå

Sixten Regestad, Domsjö

Bengt Risberg, Arnäsfall

Cläes Rosenqvist, Husum

Allan Rostvik, Uppsala

Israel Ruong, Uppsala

Karl Inge Sandred, Uppsala

Allan Sandström, Karlshamn

Eskil Sandström, Glimåkra

Holger Sjöstedt, Umeå

Skellefteå museum, Skellefteå

Tryggve Sköld, Umeå (S)

Jan Stattin, Prästmon, Nyland

Svante Strandberg, Uppsala

Jan Stålhammar, Uppsala

Per Sundin, Härnösand (S)

Sven Sundin, Saltsjö-Boo

Teo Sundin, Nordmaling

Arne Söderlind, Domsjö

Arne Söderström, Domsjö

Sven Söderström, Uppsala

Annelill Torgilsson, Uppsala

Gränt Wallin, Rossö, Nyland

Sven Wallmark, Härnösand

Charlie Wedin, Bjästa

Astrid Velander, Sundsvall (S)

Jan Velander, Sundsvall (S)

Margit Wennstedt, Umeå

Åsa Werner Ljungström, Uppsala

Frida Westbergh, Bredbyn

Jan Wredenbergh, Umeå

Harriet Åberg, Umeå

Per Uno Ågren, Umeå

Runo Ögren, Bjästa

Bo Östelius, Umeå

Jerker Öström, Umeå

REDAKTIONELLT

Som ordföranden säger i programförklaringen för detta medlemsblad kommer i denna anspråkslösa publikation "frågor, uppslag och hugskott, antingen det rör gammal övertro eller andra intressanta ämnen i norrländsk hembygds- och kulturforskning" att behandlas. Till sällskapetets redaktör har från en medlem, Arne Söderlind, Domsjö, inkommit följande frågelista:

"Jag är på jakt efter sägner och andra folkminnen från den gamla tradition, som tyvärr mer och mer håller på att dö ut. Avsikten är dels att samla in så mycket som möjligt innan det är för sent, dels att bearbeta materialet för att se vilka upplysningar det kan ge om gångna tider. Materialet kommer så småningom att överlämnas till Dialekt-

